

TÜRKİYE'DE YAYGIN EĞİTİM SORUNU...

Yazan: **Tevfik DALGIÇ**

SORUNA GENEL YAPISIYLA KISA BİR BAKIŞ

Tanzimattan bu yana uyguladığımız eğitimle ilgili yeniliklerin başarısız olmasının nedenleri üzerinde gerektiği gibi durulmamıştır. Türkiye'de eğitimin tarihçesi ile uğraşan kişilerin bu konuda ortaya sağlıklı sonuçlar koyamamalarının nedenlerini bilemiyoruz. Bu; konuya duyulan ilgisizlikten olduğu kadar, daha güncel sorunlara yönelme eğiliminden de ortaya çıkmış olabilir. Nedenleri ne kadar çeşitli ne kadar tutarlı olursa olsun, kanımızca, Türkiye'de Eğitim'de uygulanan çeşitli yeniliklerin başarısızlığa uğramalarının nedenleri tam anlamıyla araştırılmalı ve bulgular kamu oyuna açıklanmalıdır.

Kanımızca, ülkemizde özellikle eğitim alanında uygulanmasına geçilen çeşitli yeniliklerin, ileri atılım diye nitelendirilen plân ve programların başarıya ulaşmamalarının nedenlerinden en önemlisi, eğitimi toplumdan bağımsız, üretim ilişkilerinden soyutlanmış bir çeşit "Batılılaşma aracı" olarak görmemizdir (1). Gerçekten de uzun bir süre Türkiye'de eğitim ve eğitime ilişkin atılımlar temel yapısıyla bir üst yapı eylemi olarak kalmış, üretimle ilişkileri tam anlamıyla kurulamamıştır. Plânlı dönemde başlayan üretimle ilişki kurma sorunu da üretim yapısının bütün aksaklıklarını da içerisinde taşıdığından eğitim alanında bir türlü köklü atılımlar gerçekleştirilememiş, toplumla eğitim sistemi arasında bütünlük kurulamamıştır.

Türkiye'de yaygın eğitim uygulamalarının geçirdiği evrelere kısa bir göz attığımız zaman çabaların neden gerçek amacına ulaşmadığı daha çok belirginleşir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında yaygın eğitim bir sistem olarak ele alınmış, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında ise "yaygın eğitim yetişkinlere okuma yazma, en

---

(1) İcan Börtüçene: "Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Yaygın Eğitimin Yeri ve Önemi - Türkiye'de Yaygın Eğitim Semineri - EİTİA - 1975.

son katıldıkları öğretim düzeyinde elde edilen bilgi ve becerileri geliştirme, yada yeni beceriler kazandırmak amacıyla verilen okul dışı eğitim" olarak nitelendirilmiştir. Bu dönemde yaygın eğitim kavramı ve uygulaması en çok okuma-yazma eğitimi şeklinde olmuştur. Birinci Plânda hizmet içi eğitim yalnız sanayi sektörü için ele alınmış, İkinci Plânda ise hizmetler sektörü ve yöneticiler de yaygın eğitim kapsamında düşünülmüştür (2).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında ise, yaygın eğitime verilen kapsam biraz daha değiştirilmiştir. Buna göre;

Yaygın eğitim kapsamına alınacak kimselerin:

- "— Örgün eğitim sistemini tamamlamış kimseler,
- Bu sistemin bir kademesinden ayrılmış kimseler,

— Bu sisteme hiç girmemiş kimseler" olarak belirlenmesi kararlaştırılmıştır (3).

Yaygın eğitimin amacı ise, gene plânda;

- "— Temel eğitim kazandırmak,
- Meslekî bilgi ve beceri kazandırmak
- Yetenekleri geliştirmek" (4) olarak belirlenmiştir.

YAYGIN EĞİTİMİN AMACI NE OLMALIDIR?

Kanımızca, bu tanımla da yaygın eğitim kavramına çağdaş bir şekle bürünmesi, bilimsel bir nitelik kazanması olanağı sağlanamamıştır. Durgun, süreklilik niteliğinden uzak, değişen koşullara kolayca uyup, toplumun hedefleri ile uygunluk sağlayan bir şekil verilememiştir. Türkiye'de üretimin dışa bağıllığı, teknolojilerin geriliği, bu arada ortaya çıkan yapısal bozukluğun diğer etkenleri de yaygın eğitimi bugünkü tanımı ile geçersiz şekle koymuştur. Kişiyi, sadece şimdiki üretim biçiminin isteklerine göre eğitmeye yönelmek, üretimin geri teknolojilerine yeni güçler koyma anlamına gelmektedir. Kanımızca, konuyu daha çok temel eğitim yaklaşımından ele almak, eldeki teknolojileri de daha ileriye götürmeyi amaçlayan bir eğitim sistemi düşünmek zorunluğu vardır. Kişiyi üretirken eğitmek, bunu yaparken de geri teknolojinin ileri teknolojilerle karşılaştırma yapma olanakları sağlamak bir bakıma yaratıcılığın da

---

(2) Nabi Dinçer: "Kentleşme, Sanayileşme ve Yaygın Eğitim" - "Türkiye'de Yaygın Eğitim Seminer" I Bildirisi - EİTİA - 1975.

(3) Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı - (ÜBYKP)

(4) (ÜBYKP)

özendirilmesi, imrendirilmesi olarak, eğitilen kişi teşvik edilecektir. O halde yeni yaklaşım konuyu 3 düzeyde ele alacak; bir yandan temel eğitim eksikliğinin açığını kapatmaya uğraşırken bir yandan da eldeki teknolojinin kullanımı ve bakımı; bir yandan da ulaşılan yeniliklerden haberli olma sağlanacaktır. Bu dinamik yaklaşım içinde üretimle daha sıkı ilişkiler kurabilecek, var olan geri teknolojilerin de ileriye dönük şekle konulması en azından kafalarda yaratılacaktır. Bu yaklaşım çağın atılcı oluşumlarına da aykırı düşmeyecektir.